

Remissvar från Svenska Uneskorådet angående förslag till en nationell biblioteksstrategi

Bakgrund

Svenska Uneskorådet är Sveriges nationalkommission till Unesco och har i uppdrag att ge regeringen råd och underlag om frågor relaterade till Unesco, samt sprida information och kunskap om Unescos verksamhet i Sverige.

Unesco är FN:s organisation för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation vars mål är att bidra till fred och säkerhet genom att främja samarbete och stärka universell respekt för rättvisa, rättsstatens principer och de mänskliga rättigheterna samt grundläggande friheter som är erkända i Förenta nationernas stadga, oberoende av etnicitet, kön, språk eller religion.

Svenska Uneskorådets arbete i Sverige ska vägledas av en demokratisk samhällssyn med tonvikt på mänskliga rättigheter så som yttrandefrihet och jämställdhet, samt stöd för det multilaterala systemet och ett effektivt och integrerat FN. Agenda 2030 för hållbar utveckling ska utgöra utgångspunkt för allt Unescorelaterat arbete i Sverige.

Svenska Uneskorådets kommentarer

Svenska Uneskorådet önskar inledningsvis kommentera ett antal perspektiv som inte finns med under särskilda avsnitt i strategin. Därefter redovisas de särskilda avsnitt Svenska Uneskorådet önskar kommentera.

Svenska Uneskorådet ställer sig mycket positiva till tonvikten på mänskliga rättigheter och det internationella perspektiv som återfinns i förslaget till den nationella biblioteksstrategin. Vi anser att det är viktigt att Biblioteksstrategin utgår från FN:s deklaration om mänskliga rättigheter då yttrandefrihet, åsiktsfrihet och tillgång till information utgör grundpelare i bibliotekens verksamhet. Utgångspunkten för strategin föreslås därför på ett tydligare sätt ta avstamp i deklarationen för de mänskliga rättigheterna och även från Agenda 2030.

Agenda 2030

Genom Agenda 2030 har världens länder åtagit sig att från och med 2015 till 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Det är regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan. Tidsperspektivet för den nationella biblioteksstrategin är läget år 2030. Svenska Unescorådet uppmuntrar därför till att strategin tydligare tar sin utgångspunkt i Agenda 2030. Agendans uppdelning i mål och delmål är ett utmärkt verktyg för en större integrering av agendan i samhället och bör användas som ett sådant. Flertalet mål i agendan anknyter direkt till biblioteksstrategin, bl.a. delmål 16.10, ”att säkerställa allmän tillgång till information”.

Jämställdhetsperspektivet

Ordet jämställdhet återfinns inte någonstans i förslaget till den nationella biblioteksstrategin. Jämställdhet är ett av 17 mål i Agenda 2030 och en utgångspunkt även för Svenska Unescorådets arbete. Vi anser att strategin skulle bli starkare och mer trovärdig om ett jämställdhetsperspektiv systematiskt kunde integreras i bibliotekens arbete eftersom det har en inneboende stark koppling till visionen om ”bibliotek för alla”.

Inledning (s. 2–5)

Inom Unesco har ordet kulturarv en snävare definition och man lyfter istället dokumentarv som ett begrepp för värdefulla dokument, samlingar, bibliotek och andra bärare av information som foton, film etc. Sverige är statspart till Unescos rekommendation bevarandet och tillgängliggörandet av dokumentarv, inklusive i digital form (2015). Svenska Unescorådet föreslår därför en inkludering av ordet dokumentarv i den nationella biblioteksstrategin, för tydligare internationell överstämmelse.

Svenska Unescorådet föreslår också att en lista över definitioner av centrala begrepp inkluderas i den nationella biblioteksstrategin. Detta skulle stärka strategin då exempelvis förslaget om en digitalisering av kulturarv i nuläget upplevs som vag och otydlig.

Svenska Unescorådet finner att målet för strategin, ’Demokrati’, är otydligt då begreppet demokrati är mångtydigt. Avsaknaden av definition lämnar läsaren med stora frågetecken kring vad som önskas

uppnås med den nationella biblioteksstrategin. Förklaringen under målet där det befästs att alla fritt kan ta del av världens samlade litteratur och kunskap för att kunna verka i samhället på egna villkor är däremot mycket tydligt. Svenska Unescorådet föreslår därför att den förklarande meningen ändras till målet för strategin.

Demokrati (s. 6–10)

Svenska Unescorådet har under senare år arbetat aktivt med medie- och informationskunnighet (MIK) vilket även knyter an till delmål 16.10 i Agenda 2030. Svenska Unescorådet är en samordnande aktör med syfte att skapa goda förutsättningar för ett samlat och långsiktigt arbete med MIK. Vi vill särskilt betona bibliotekens roll i att stödja invånarna i att uppnå en god MIK.

Forskning (s. 19-20)

Svenska Unescorådet ställer sig mycket positiva till att Unesco tas upp i förslaget till den nationella biblioteksstrategin gällande öppen tillgång till vetenskapliga publikationer där Unesco har förklarat området som av grundläggande betydelse för att uppnå FN:s hållbarhetsmål inom Agenda 2030. Denna skrivning kring *open access* kan även kompletteras med Unescos arbete inom *open science*, där biblioteken framhålls som en viktig arena för olika intressenter att möta och kommunicera med forskning. Tillgänglighet av data måste kompletteras med tillgänglig kommunikation av dessa data, samt möjligheten till interaktion mellan forskare och allmänhet för forskning ska ha möjlighet att möta de utmaningar som finns.

Svenska Unescorådet vill lägga tonvikt på att det är en mänsklig rättighet att få ta del av vetenskapliga framsteg och dess förmåner. Unesco har antagit en rekommendation om forskning och forskare (2017), i vilken det betonas att Unescos medlemsstater ska uppmuntra livslångt lärande genom exempelvis tillgång till bibliotek. Det betonas även att vetenskapliga resultat ska delas mellan forskare, men även mellan forskare och allmänhet. Denna rekommendation kan med fördel hänvisas till i Biblioteksstrategins avsnitt som berör forskning.

Nationella digitala bibliotekstjänster (s. 21-24)

Svenska Unescorådet ställer sig positiva till att biblioteksmyndighetens roll tydliggörs och stärks.

Övrigt

Unesco har sedan långt tillbaka ett samarbete med International Federation of Library Associations (IFLA) och ser mycket positivt på att deras globala vision utgör en del av den svenska, nationella biblioteksstrategin. Svenska Unescorådet publicerade 2012 en sammanställning av alla Unescos internationella biblioteksmanifest tillsammans med svensk biblioteks förening. Manifestet är framtaget av Unesco och IFLA. <http://www.unesco.se/wp-content/uploads/2015/12/bibliotekens-internationella-manifest-webb-utskrift.pdf>

Svenska Unescorådet har vid genomläsning av förslaget till en nationell biblioteksstrategi uppmärksammat ett större antal språkliga misstag och rekommenderar därför att strategin går igenom en redaktionell granskning innan slutlig produktion.